

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

УДК 821.111(71)-32

DOI <https://doi.org/110.32838/2710-4656/2021.5-2/17>**Алексєєва О. М.**

Горлівський інститут іноземних мов

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТЕМИ ДИТИНСТВА В ОПОВІДАННЯХ «ІНШИЙ ВИМІР» І «ОБЛИЧЧЯ» ЗІ ЗБІРКИ Е. МАНРО «ЗАБАГАТО ЩАСТЯ»

У статті розглядається репрезентація теми дитинства у творчості канадської письменниці Еліс Манро. В зв'язку з цим проаналізовані два оповідання: «Інший вимір» («Dimensions») і «Обличчя» («Face»), що входять до збірки «Забагато щастя» («Too Much Happiness», 2009).

Життя батьків до і після родинної трагедії – основний зміст твору Е. Манро «Інший вимір». Події відбуваються в багатодітній родині. Особливості психологічної поведінки головних героїв – Ллойда і Дорі – зумовлюються наявністю, а потім відсутністю дітей в їхньому житті. Інший вимір – це інше вимірювання звичних цінностей дорослих, опанування ними нового, зміненого життя. У фіналі міркування щодо подальшої долі героїв мисткиня робить привілеєм читача. Переплетіння подвійних, антитетичних мотивів, динаміка ретроспекції, відстороненість автора, психологізм зображеного, багатозначність назви твору, відкритий фінал – основні складові частини поетики оповідання Е. Манро. Письменниця через тему дитинства відтворює світ дорослих, їх психологічний і моральний стан.

В оповіданні Е. Манро «Обличчя» тема дитинства займає центральне місце. Авторка розкриває її в формі спогадів головного героя. Загадуючи основні події свого життя, оповідач підсумовує, що найцінніше в його житті пов'язане з роками дитинства. Е. Манро ненав'язливо нагадує, що картини дитинства, як свого, так і своїх дітей, можуть займати певне місце в особистому житті і зумовлювати подальшу поведінку. Поряд із докладним зображенням обличчя головного героя і його ментальним автопортретом прозаїк створює своєрідну галерею психологічних портретів інших учасників подій, завдяки чому назва твору «Обличчя» набуває багатозначності.

Через художні особливості своїх оповідань письменниця надає авторську оцінку стану суспільства і перебуванню в ньому дітей. Е. Манро запрошує читача поглибити своє розуміння сучасності з іншого ракурсу (через тему дитинства у тому числі), який продукує її авторський творчий погляд.

Ключові слова: Еліс Манро, оповідання, мотив, антитеза, батьки, діти, тема дитинства, життя, спогади, психологізм.

Постановка проблеми. Е. Манро (народ. 1931 р.) – класик канадської літератури, всесвітньо визнана автор сучасної малої прози. Її твори надають багатий матеріал дослідникам в сфері компаративістики, пошуків у галузі наратології, розвідок проблематики і поетики оповідання тощо. Сучасними фахівцями визнається, що прозовий доробок Нобелівського лауреата потребує ґрунтовних досліджень. Збірка Е. Манро «Забагато щастя» («Too Much Happiness», 2009) [8] відноситься до зрілого, майже останнього періоду творчості письменниці. В оповіданнях «Інший вимір» («Dimensions») і «Обличчя» («Face»), що

увійшли до цієї збірки, цікавим, на наш погляд, є зображення авторкою теми дитинства як додаткового ракурсу творчого погляду на суспільство ХХ століття. До аналізу власне цієї теми в оповіданнях збірки Е. Манро «Забагато щастя» дослідники не зверталися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спроби охарактеризувати феномен канадської письменниці зарубіжними літературознавцями здійснюються з кінця 70-х років минулого століття до сьогодення. Численні закордонні публікації про творчість Е. Манро представлені окремими монографіями, збірками есе, статтями

та розділами. Заслужують на увагу праці таких учених, як Isla Duncan («Alice Munro's Narrative Art» (2011) [16]), Robert Thacker («Alice Munro: Writing Her Lives» (2005) [21]), Ajay Heble («The Tumble of Reason: Alice Munro's Discourse of Absence» (1994) [17]), James Carscallen («The Other Country: Patterns in the Writing of Alice Munro» (1993) [15]), Beverly Rasporich («Dance of the Sexes. Art and Gender in the Fiction of Alice Munro» (1990) [20]) та ін. Передусім англомовних дослідників цікавить гендерна проблематика і поетикальна своєрідність оповідань Е. Манро.

Свій погляд на творчість письменниці в українській науці відображено у розвідках О.В. Бабенко [2], М.В. Борисенко [4], Я. . Голобородька [6], В.І. Луцика [7], Д. Самолука [10] та ін. Я.Ю. Голобородько, зокрема, надає загальну характеристику творчості прозаїка, зосереджується на проблемах сім'ї та «побутовості життя» [6, с. 11] в оповіданнях авторки, окреслює своєрідність поетики її добутоків. Праці О.В. Бабенко та М.В. Борисенко присвячені стилістичним особливостям малої прози Е. Манро. У статті В.І. Луцика на матеріалі окремих оповідань письменниці розглянуто релігійно-філософську проблематику. На пострадянському просторі досвід вивчення спадщини Е. Манро представлений такими вченими, як Н.Л. Потаніна [9] (торкається «російської теми» у прозі авторки), А.Д. Степанов [13] (висвітлює вплив А.П. Чехова на метод Е. Манро), О.А. Федосюк [14] (пропонує стислий нарис життя і літературної діяльності мисткині) та ін.

Постановка завдання. Метою пропонованої праці є дослідження репрезентації теми дитинства в оповіданнях «Інший вимір» і «Обличчя» в збірці Е. Манро «Забагато щастя». У процесі аналізу ми з'ясуємо характер мотивів, за допомогою яких розвивається ця тема, роль дитини в колі родини, особливості світу дорослих через світ дітей, вплив пори дитинства на подальше доросле життя людини.

Виклад основного матеріалу. У літературному світі Еліс Манро позиціонують як сучасного класика канадської прози. Рівень відзнак її творчості: лауреат Нобелівської премії (2013), лауреат Букерівської премії (2009), тричі лауреат премії генерал-губернатора – найпрестижнішої літературної премії Канади та ін. «This was the period when the reputations of Laurence, Atwood, and Munro were established, and these strong voices have paved the way for the reception of many women writers since, whose fiction shifts traditional emphases while continuing to reflect the cultural and ideological

concerns which characterize contemporary multicultural Canada» [18, с. 195], – зауважує Coral Ann Howells. Е. Манро – визнаний майстер оповідання. Щодо змістовної наповненості сюжетів, в якості візитівки творів письменниці можна навести думки-спостереження Я. Голобородько: «Еліс Манро передусім зосереджує свій погляд на живому, неприбраному житті. За великим рахунком, вона розповідає не людські історії – вона розповідає життя. А фабула – ...це всього-на-всього привід, щоб подати згустки й шматки реально-натурального життя» [6, с. 11]. Прозаїк зображує повсякденне життя звичайних родин. Обставини, в яких відбуваються події, теж є загальновідомі, але ж мають свої особливості. Побут, у якому знаходяться родини і який окреслює межу їх існування, замінює собою зовнішній світ. І навіть зовнішній світ, коли втручається в особистий простір родини, згодом втрачає свою інтерактивність і набуває камерного характеру. Трансформація зовнішнього і внутрішнього зумовлює особливості зображення авторкою побутової та психологічної сфер буття героїв. Художні завдання письменниці вирішує за допомогою таких стилістичних характеристик, як буденність, детальність, ретроспектива, антитетичність, об'єктивність, психологізм, відкритий фінал тощо. Prabhakar M. і Satish K. Venkat так коментують наскрізне для прози авторки питання положення жінки: «The stories of Alice Munro are «well made». They are journey men's work. They deliver the feminist ideology of Munro. The subject matter of her stories is the status of women in the patriarchal society» [19, с. 58]. Тісно переплітається з вагомою в оповіданнях Е. Манро жіночою проблематикою тема дитинства, яка поглиблює розуміння сучасного суспільства, чим стає не менш актуальною.

В оповіданні «Інший вимір» [8, с. 7–40], яке увійшло до збірки «Забагато щастя» [8], Е. Манро зображує дітей загалом узагальнено і лаконічно, без додавання будь-яких індивідуальних дрібниць і авторських оцінок. Навіть перше згадування персонажів-дітей представлене дещо статично, без суб'єктивних доповнень: «Адже в газеті була світлина, саме та, що зробив він, де Дорі з трьома дітьми: новонароджений Димитрі на руках, а Барбара Енн і Саша стоять обидва боки і дивляться на фотографа» [8, с. 8].

Письменниця частіше створює образи звичайних дітей, а якщо деяким з них притаманні незвичайні здібності, то подаються вони стримано, без зайвого підкреслення: «Саша був обдарований хлопчик, він практично самотужки навчився

читати... Досить скоро Саша обігнав шкільну програму» [8, с. 16]. Значимо, що Е. Манро приділяє увагу саме розумовим здібностям дітей, які природно поєднує з цілком буденною їх поведінкою: хлопці гасали по парку або звисали з металевих драбинок; дівчинка гойдалася, а малюк грався в пісочниці [8, с. 17].

Тему дитинства авторка розкриває за допомогою особливостей, що притаманні її стилі: відсторонена об'єктивність, роль синтаксичних конструкцій, підтекстовий психологізм. Відчужено, констатуючи тільки факти, Е. Манро змальовує в оповіданні «Інший вимір» жахливу картину трагедії – через почергове зазначення місцезнаходження кожного з дітей. Причому огляд відбувається з найменшого до найдорослішого, що одночасно сприяє паралельному наростанню сили тривожних почуттів як у героїні, так і у читача. «Димитрі так і лишився у своєму дитячому ліжечку, лежачи на боці. Барбара Енн на підлозі біля свого ліжка, ніби її витягли звідти. Саша біля дверей до кухні, він намагався втекти. Лише в нього були синці на горлі. Молодших він задушив подушкою» [8, с. 23], – тільки наприкінці опису обставин вказується, як саме відбулася трагедія.

Життя батьків до і після жахливої події – основний зміст оповідання Е. Манро «Інший вимір». Особливості психологічної поведінки головних героїв – Ллойда (батька) і Дорі (матері) – зумовлюються наявністю, а потім відсутністю дітей в їх житті. Таким чином вважаємо, що тема дитинства у Е. Манро представляє світ дорослих, виступає індикатором психологічного, морально-етичного стану дорослого життя.

До свого сімнадцятого дня народження Дорі вже завагітніла і вийшла заміж за Ллойда, який на той час працював санітаром. Через півтора року після Саші народилася Барбара Енн, а ще через два – в родині з'явився Димитрі. Ніщо не віщувало трагедії, однак вона сталася: у відсутність вдома Дорі Ллойд у нападі божевілля задушив всіх дітей.

Спочатку біль від трагедії не давав матері навіть подумки уявити, що хтось може відчувати те, що відчувала вона. Кожна думка про дітей була нестерпна, котрої «хотілося позбутися, негайно витягти, як ніж із горла» [8, с. 11]. З часом біль притупився, але героїня продовжувала постійно з ним жити. З втратою дітей жінка лишилася здатності безпричинно відчувати щастя, помічати дрібнички, що несуть віху. І тільки з думкою про те, що «діти, як казав Ллойд, перебувають в Іншому Вимірі» [8, с. 35], Дорі почала відчувати полегшення. При цьому вона продовжувала усві-

домлювати себе відрізаною від світу, розуміти, що ніхто з людей не терпітиме її поруч, тому що вона може «нагадувати людям про те, чого вони не здатні витримати» [8, с. 36]. Таким чином, знаходячись у стані всеохоплюючої ізоляції, Дорі остаточно вирішила, що єдиним притулком і сенсом її життя буде Ллойд.

Прийнявши таке непросте і неоднозначне рішення, жінка поїхала на побачення з чоловіком. Незабаром на дорозі до Лондона відбувся нещасний випадок, свідком якого героїня стала з перших драматичних хвилин. Попри заборону водія, перебуваючи в якомусь особливому стані, Дорі вийшла одразу за ним. На гравію з краю дороги на спині, розкинувши руки й ноги, нерухомо лежав юнак, який вилетів з кабіни свого пікапу. Дорі наблизилася до потерпілого і тут згадала, «що розповідав їй Ллойд, як раптом щось станеться з дітьми, якийсь нещасний випадок, а його не буде поруч» [8, с. 38]. Згадуючи правила, жінка надала необхідну першу допомогу – дихальні шляхи відкрилися, юнак почав дихати. Попри все, незвичайний стан Дорі все ще не проходив. «Їй здавалося, що зараз необхідна тиша, що все на світі поза тілом юнака має зосередитися на тому, щоб допомогти йому не втратити шойно здобутого дихання» [8, с. 39], – цілком ймовірно, що в цей час і до жінки поверталася здатність жити, здібність сприймати життя без допомоги – по-справжньому жити. Доленосна подія змінила маршрут героїні в протилежну сторону: дістатися міста «швидкою», а в автобус сісти ввечері, коли він повертатиметься назад. Це не було рішення відступу, це було рішення нового народженого життя. На два уточнюючих запитання до Дорі водій автобусу отримує дві короткі усвідомлені відповіді, що вона «точно» так вирішила і що до Лондона їй «не треба» [8, с. 40].

Е. Манро реалізує тему дитинства через подвійні, антитетичні мотиви: «діти – батьки», «мати – батько», «чоловік – батько», «жінка – мати», «чоловік – жінка», «любов – божевілля», «життя – смерть». За твердженням Б. М. Гаспарова, мотив – це «рухомий компонент, що влітається в тканину тексту та існує лише в процесі злиття з іншими компонентами» [5, с. 301]. У переплетінні різних мотивів відбувається процес переоцінки життєвих цінностей Ллойда і Дорі, що забезпечує динаміку морально-етичного стану головних героїв.

Розглянемо, як розвиваються мотиви «жінка – мати», «чоловік – жінка», «життя – смерть», до яких змін з героїнею вони приводять. Залишившись сиротою в юному віці, Дорі не тільки при-

родно закохалася в шістнадцять років, вона зустріла необхідну для себе близьку людину, з якою створила нову родину. Піклування про дітей та їх виховання відбувалося невимушено і не було пов'язано у матері з якимось незвичайними труднощами. Проблематичними ж у творі зображені стосунки з Ллойдом, якого вона, до речі, і думки не мала покинути: «Хоч яка затуркана вона з ним стала, та він і далі залишається для неї найближчою людиною на світі, і Дорі відчувала, що станеться катастрофа, якщо її змусять розповісти комусь, як усе відбувалося насправді, тобто якщо вона перестане бути віддана своєму чоловікові» [8, с. 21]. Весь час героїня переймається забаганками чоловіка: «У них була своя правда, свій незбагнений зв'язок, і це лише їхня особиста справа. Дорі має сама пильнувати відданість чоловікові, і тоді все в них буде добре» [8, с. 19]. Здається, що роль жінки давалась Дорі набагато важче і забирала у неї більше сил, уваги і старань, ніж роль матері трьох дітей. Коли ж сталася трагедія, з'ясувалось, що разом із дітьми від жінки пішла і здатність жити. В такому стані Дорі сприймає себе відрізаною від світу. Таким є і Ллойд, тому з часом вона прийняла нелегке для себе рішення повернутися до чоловіка. Але доля надає наступне випробування, ціною якого до Дорі повертається здібність сприймати життя. Спасіння водія-юнака – це відродження обірваного материнства, це повернення життя і до життя без Ллойда.

Свою динаміку мають і психологічні метаморфози Ллойда, що зумовлені переплетінням таких мотивів, як «діти – батьки», «мати – батько», «чоловік – батько», «любов – божевілля», «життя – смерть» та ін. Ми дізнаємося, що у героя, який ніколи не був одружений, вже були діти, але він з ними не спілкувався і навіть не був впевнений у своєму батьківстві. З часом відбулися зміни у його ставленні до шлюбу, він став вірити у стабільність відносин, навіть заперечував контрацепцію. Штучне вигодовування дітей ним також категорично не сприймалось – майже до образ і сварок із Дорі. Батько дуже піклувався про здоровий стан дітей та їх розвиток. «Ллойд вважав що їхні діти мають здобувати домашню освіту. ...Він просто хотів, щоб діти не віддалялися від батьків, хотів знайомити їх зі світом обережно і поступово, а не кидати туди відразу. «Я думаю про те, що це мої діти, – казав він. – Себто, вони належать нам, а не департаменту освіти»» [8, с. 15–16], – згадувала Дорі доречні і розумні пояснення чоловіка.

Після трагедії Ллойда відправили на примусове лікування, тому що його визнали божевіль-

ним і неосудним. У поліції він дав пояснення скоєному: «Я зробив це, щоб урятувати їх від страждань. ...Страждань через те, що їх покинула мати» [8, с. 24–25]. «Це все через тебе» [8, с. 23], – кидає Ллойд Дорі. Так міркував він перед заключенням. Пройшов час, і Ллойд пише листа Дорі, в якому розповідає про зустріч із дітьми в «іншому Вимірі». Ця подія для Ллойда – Благодать, що зійшла на нього після страждань і самоти в ув'язненні. Батька тішить, що у дітей зараз все добре, що вони щасливі, не пам'ятають нічого поганого, ростуть та розумнішають, знаходяться в кращих умовах. Чоловік погоджується, що певний час був божевільним, і запевняє, що вже позбавився цього стану. Аргументовано і зворушливо складені Ллойдом останні строки листа. В них відчувається усвідомлене щире піклування про Дорі: «А тепер я хочу, щоб і тобі була дарована ця можливість, бо якщо це залежить від заслуги, то ти на це заслужила більше за мене. Тобі буде важче, бо ти набагато більше, ніж я, живеш у світі, та принаймні я тобі це розповів – Істину – і сказавши, що бачив їх, сподіваюся зробити тобі хоч трохи легше» [8, с. 34]. Таким чином, через зображення долі дітей у свідомості героя читачі стають свідками його пізнання життя, істини, себе.

Отже, тема дитинства в оповіданні Е. Манро «Інший вимір» фокусує в собі такі основні мотиви: батьківства, материнства, любові, божевілля, життя і смерті та ін. Їх художня реалізація допомагає авторці через тему дитинства розкрити духовний світ дорослих. Інший вимір – це не тільки можливе нове місце існування дітей, це інше вимірювання звичних цінностей дорослих, це нове ставлення і опанування зміненого життя. Фінал твору письменниці залишає відкритим: міркування щодо подальшої долі героїв вона робить привілеєм читача.

В оповіданні Е. Манро «Обличчя», що також увійшло до збірки «Забагато щастя», тема дитинства займає центральне місце. Я. Голобородько зауважує, що одна з лейтмотивних проблем Е. Манро – «людська індивідуальність у контактах з іншими людьми», що «через відкритість до оточуючого простору її персонажі врешті-решт встановлюють найпотрібніший контакт – контакт із самим собою, що й слугує для них етичним критерієм умотивованості власного побутування» [6, с. 11]. В якості форми розкриття змісту твору авторка використовує спогади головного героя, його монологічне звернення до читача. Оповідач веде розповідь навіть з першого дня свого життя. Жінка народила чоловікові сина, «а цього, так вва-

жають, хочуть усі чоловіки», та замість радощів за немовля почула «розлучений» відгук від батька, що це «якийсь шматок ліверної ковбаси» та здивоване питання, чи не збирається вона нести «це» додому [8, с. 162]. Народжене загалом здорове немовля чоловічої статі мало один гандж – родиму пляму на правій половині обличчя фіолетового кольору. Рідний син став непримиренною образою для самозакоханого, успішного і популярного в містечку батька. Поява новонародженого і «саме існування призвели до страшного розладу в стосунках батьків» [8, с. 162]. Пізніше герой здогадувався, що він був лише одним із багатьох приводів їх постійного взаємного непорозуміння.

Для письменниці, за спостереженнями дослідників, «важливо з'ясувати характер міжособистісних взаємин, наявність чи відсутність психологічного контакту між людьми, особливо між тими, котрі живуть разом, у буквальному сенсі – під одним дахом. У структурі сподівань на щастя вона [Е. Манро – А.О.] воліє відчути, побачити й передати душевний внутрішній дотик людей одне до одного. Або ж його відсутність, не виключено, що навіть повну» [6, с. 11].

В «Обличчі», як в «Іншому вимірі», Е. Манро залучає принцип антитези, цього разу – розкриваючи мотив батьківства, за допомогою якого авторка зображує вкрай полярні позиції батьків по відношенню до рідної дитини. Е. Манро зображує сприйняття персонажем батька наче звіра, якого зовсім не турбувала доля дитини і який не проявляв будь-яких гуманних почуттів ані до сина, ані до дружини. Ненависть і зневага як найвиразніші якості батька, нездорова й люта атмосфера в домі, яку продукував батько навіть за своєї відсутності – те, що залишилось в спогадах героя майже на схилі його років. Мати ж згадується як захисниця і рятівниця, яка була віддана йому, особливо до дев'ятирічного віку хлопчика, поки той не пішов до школи. Письменниця створює образ матері, яка захищала свою дитину навіть від усього світу, організовувала побут в такій спосіб, щоб підрастаючий син не усвідомлював свого становища, невтомно займалася його навчанням і вихованням.

Розвиваючи тему дитинства, авторка «Обличчя» вводить мотив бар'єру, який у межах твору проявляє різноманітність плану вираження, «оболонок», за І. Силантьєвим [11, с. 120–121]. Бар'єр у переносному значенні – це те, що перешкоджає здійсненню, розвиткові чого-небудь [12, Т. 1, с. 105]. Бар'єри як перешкоди можуть бути різними: за формою, функціями, місцем знаходження, принципом подолання та ін. Е. Манро зазначає, що хлопчик серед

батьків «був постійною і непогамовною причиною їхніх сварок, нерозв'язною проблемою, що повсякчас увиразнювала їхню різність» [8, с. 164]. Далі прозаїк знайомить нас із думками героя з цього приводу: «Розлучених у нашому містечку я не знав, отже, цілком ймовірно, й інші чоловіки і жінки жили під одним дахом, примирившись із тим, що вони ніколи не узгодять своїх відмінностей, не прощатимуть одне одному слів та вчинків і бар'єри між ними ніколи не буде знищено» [8, с. 164]. Таким собі непримиримим бар'єром, крім іншого, між батьками стала рідна дитина; бар'єром, що роз'єднує та ізолює дорослих одне від одного.

Мотив бар'єру реалізується навіть у фізичному вигляді хлопчика. Половина його обличчя (як і все тіло від ніг до плечей) – нормальна. Але інша, права половина обличчя, – суцільна родима пляма фіолетового кольору, яка була першим, що впадало у вічі, коли героя бачили в анфас, а як підходили спершу з лівого, чистого, боку, то пляма шокувала трохи згодом [8, с. 162]. Ніс дитини, який пляма не зачепила (вона захопила праву повіку), можемо назвати майже бажаним, рятівним бар'єром в деяких обставинах.

Децо пізніше, в останній рік навчання в університеті, герой ставить п'єсу: «Це була насмішка з самого себе про те, як я весь час намагаюся зіграти роль, обертаючись до глядачів у профіль здоровою половиною обличчя, для чого ходжу боком по сцені» [8, с. 166–167]. Так виявляється спроба молодої людини за допомогою комічного, використовуючи природний бар'єр обличчя, подолати свої психологічні бар'єри, накопичені з раннього дитинства.

Професія диктора на національному радіо (в час, коли відбувались події) мала свої технічні особливості: диктора можна було чути, але неможливо було бачити. За довгі роки своєї праці на радіо, де герой вів еkleктичне музичне шоу, він «створив приємну, децо химерну і довговічну радіособистість» [8, с. 167] – наявність такого собі візуального бар'єру між диктором і слухачами стала при нагоді талановитому акторові, нівелювала вроджений гандж.

Тему дитинства Е. Манро також пов'язує з мотивом самооцінки, який суттєво доповнює психологічний портрет героя. Цей мотив корелює з мотивом взаємодії з оточенням, через їх переплетіння письменниця створює досить своєрідну картину самооцінки героя.

Е. Манро приділяє велику увагу відносинам дитини і батьків, бо це перше, що впливає на сприйняття її самої себе. З боку матері хлоп-

чик завжди мав підтримку, яка іноді була надлишковою. Наприклад, так коментував оповідач чергову щирі материнську підтримку: «...одна із геть ідіотських, хоча й зрозумілих маминих фраз, мовлених з надією, що це підвищить мою самооцінку» [8, с. 162]. У зображенні стосунків сина з батьком, для якого він (герой не мав у цьому сумніву) був «жалюгідним створінням», Е. Манро засвідчує, що між ними так і не відбулося «ані примирення, ані благословення» навіть після смерті батька [8, с. 163]. Мати «була далека від фальшивого благочестя», вона «ніколи не змушувала заходити до батькової кімнати, щоб спробувати знайти слова примирення», «мати не була дурна» [8, с. 165], – така поведінка матері відповідає вже сформованому під час дитинства усвідомленому ставленню сина до батька. Вважаємо, що позиція Е. Манро тут теж прозора.

Серед спогадів з часів глибокого дитинства оповідач показує неприязнь до нього кульгавого садівника Піта – за постійні заїзди на триколісному велосипеді «туди, де не мав бути», за схованки під яблунями, за надане нелюб'язне прозвісько [8, с. 169]. Ще одну причину «буркотливого незадоволення» Піта відносно себе герой зрозумів набагато пізніше: «Ми обидва були дефективні, очевидні жертви фізичних вад» – при зустрічі такі люди «нагадують одне одному те, про що хочеться забути» [8, с. 170]. Можна вважати, що письменниця зображує дитинство такою собі коморою пам'яті, в якій зберігаються численні відповіді, розуміння і назви яким дає доросле життя.

Промови персонажу про себе та інших Е. Манро часто супроводжує іронією: «Розпеченого матусяного синочка з багряним обличчям було раптом кинуте у вир глузувань і немилосердних нападок молодих дикунів» [8, с. 165]. При створенні художнього образу письменниця звертається до використання потенціалу комічного. Схильність до самоіронії свідчить про певну внутрішню силу і загартованість героя, які він отримав у нездоровій і лютій атмосфері рідного дому не без піклування і допомоги люблячої матері.

Ранні роки дитинства оповідач назвав «Великою Драмою» свого життя. Для професійного актора, яким працював персонаж, було «цілком природно бачити власне життя саме так і саме так про нього говорити» [8, с. 166]. Мисткиня розгортає мотив драми, у цьому разі – драми дитинства, пов'язаної з подією, що принесла тяжке душевне переживання. «Драма об'єднує об'єктивність епосу і суб'єктивність лірики у активному чині», – констатує Т. Бовсунівська [3, с. 9]. Саме

таке родове поєднання здійснює Е. Манро на сторінках своїх прозаїчних творів.

Час, за який розгорталася драма дитинства оповідача, тривав з п'яти до восьми з половиною років, коли він грався з дівчинкою Ненсі, що була на півроку молодша. Спілкування дітей було зумовлено тим, що мати Ненсі після смерті чоловіка отримала роботу в страховій компанії батька хлопчика і винайняла будиночок поряд з їхнім домом. Е. Манро майстерно зображує дітей у спільних іграх, що притаманні дитинству. Дитяча уява легко перетворювала дійсність в гру: «Через постійну присутність війни ми примудрилися зробити з Піта [садівника – А.О.] не просто ворога, а нациста, а з його косарки – танк. Іноді ми кидалися в нього яблуками з дикої яблуні, що ховала нашу базу» [8, с. 175]. Нескінченні розваги давали вихід дитячій енергії та зміцнювали їхні дружні стосунки.

Одного разу під час гри Ненсі розфарбувала своє лице червоним кольором із бажанням бути такою, як і її друг. – «Тепер я така ж, як і ти». – «Ненсі промовляла це збуджено, і я подумав, глузує з мене, та насправді її голос аж бринів від задоволення, ніби це було метою всього її життя» [8, с. 178]. Це була кульмінація «Великої Драми» маленьких персонажів, яка залишила по собі незабутнє враження. Потім розігралися болісні для всіх учасників сцени протесту і сварок. Невдовзі сусідський будиночок спорожнів, а хлопчика восени віддали до школи.

Далі Е. Манро припускає: драми дитинства несуть в собі не тільки колишні діти, а і деякі їх батьки. Тільки після похорон батька, коли герой навчався вже на другому курсі, мати розповіла про «справжню кроваву драму», що розігралася невдовзі після розлучення маленьких друзів. За її словами, Ненсі, перебравшись із матір'ю в нове помешкання, «одного прекрасного дня» порізала собі праву щоку лезом бритви, «намагаючись зробити все, що в її силах, щоб стати схожою на тебе». – «Таке глибоке почуття. У дітей таке буває», – підсумувала вона [8, с. 184]. Тоді мати зізналась, як була рада, що син у той час нічого не запитував про подальшу долю Ненсі, «бо їй було б дуже важко розповідати» «такі приголомшливі речі». Мотив драми дитинства Е. Манро тісно переплітає з мотивом драми жінки. Несподівано мисткиня «докорінно змінює» образ матері в останні роки її життя: героїня стала «непристойно розкута і вигадлива», «справжнє погане дівчисько». Дорослий син навіть не сперечався з нею: «Порадила мені одружитися «з дівчиною,

яка почикрижила собі обличчя», бо ми не могли б тоді гавкати одне на одного. Тоді б кожен із вас, гелкотіла вона, був би справжньою половинкою іншого» [8, с. 185]. Вважаємо, що таку психологічну зміну в образі матері письменниці допускає у зв'язку з виснаженням душевних ресурсів героїні: тягар подвійного переживання – особистої жіночої драми і проблемних подій дитинства сина – впродовж довгих років став жінці не під силу. Таким чином, Е. Манро немов підказує читачам, що картини дитинства як свого, так і своїх дітей, можуть займати певне місце в житті дорослих і зумовлювати їх поведінку.

Після смерті матері прийшов час, коли герой зібрався продавати дім, але перед тим захотів ще пожити в ньому, поки наводитиме лад у будинку. Скоріш за все, саме в період перебування в рідному домі літня людина почала ділитись своїми спогадами. Наприкінці оповідання Е. Манро вводить мотив сновидіння, яке схоже на реальність, а в ньому – «дівчина – дівчинка – фантом уві сні», що стала уособленням пам'яті героя про Ненсі, підсвідомою зустріччю дорослого життя з дитинством, поєднанням минулого з сьогоденням. Герой вирішує не продавати свій дім і залишитися жити в ньому, бо він зрозумів для себе головне: «Дещо сталося тут. У твоєму житті є кілька місць або лише одно місце, де щось сталося, чого ніколи не було деінде» [8, с. 189]. Безумовно, міркування голов-

ного персонажу про те цінне, «чого ніколи не було деінде», пов'язані з дитячими роками. Ключовим висновком оповідача Е. Манро підкреслює важливість безцінної пори дитинства в житті людини.

Поряд із докладним зображенням обличчя головного героя і його ментальним автопортретом прозаїк створює своєрідну галерею психологічних портретів інших учасників подій, завдяки чому назва твору «Обличчя» набуває багатозначності.

Щодо фіналу твору, то, за авторською традицією Е. Манро, він відкритий. Літня людина наприкінці монологу звертається до читачів із проблемним і одночасно риторичним запитанням і одразу дає свої варіанти відповідей. Але ж це тільки варіанти, за вибором яких розгортається перспектива різних шляхів розвитку подій. І знов письменниця останнє слово залишає за читачами.

Висновки і пропозиції. В оповіданнях Е. Манро «Інший вимір» та «Обличчя» тема дитинства тісно пов'язана з темою родини, її складу, відносинами в колі сім'ї та з оточенням, родинними цінностями, образами батька і матери, образами дітей, дому. Через художні особливості своїх оповідань письменниця надає авторську оцінку соціальному стану суспільства, перебуванню в ньому дітей зокрема. Е. Манро запрошує читача поглибити своє розуміння сучасності з іншого ракурсу (через тему дитинства у тому числі), який продукує її авторський творчий погляд.

Список літератури:

1. Азберг С. «Я була єдиною людиною, яка писала оповідання і нікому не говорила про це...». *Всесвіт*. 2014. № 7–8. С. 191–196.
2. Бабенко О.В. «Unknown World Literature: a Short Story «To Reach Japan» by Alice Munro». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць / укладачі: І.В. Ковальчук, О.Ю. Костюк, С.В. Новоселецька. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип. 52. С. 3–4.*
3. Бовсунівська Т.В. Основи теорії літературних жанрів: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2008. 519 с.
4. Борисенко М.В. «Две стороны горы». Поэтика рассказа Элис Манро “The Bear Came Over the Mountain”. *Від бароко до постмодернізму: збірник наукових праць / редкол.: Т. М. Потніцева (відп. редактор) та ін. Дніпро: Ліра, 2017. Вип. XXI. С. 176–181.*
5. Гаспаров Б.М. Литературные лейтмотивы. Очерки по русской литературе XX века. Москва: Наука, 1993. 304 с.
6. Голобородько Я.Ю. Канадський крок до українського Нобеля. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. Вип. 1. С. 10–11.
7. Луцик В.І. Проблематика релігійно-філософських аспектів буття у малій прозі Еліс Манро. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2017, квітень. Вип. 4.3 (44.3). С. 130–133.
8. Манро Е. *Забагато щастя*. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 352 с.
9. Потанина Н.Л. Русская тема в художественной прозе Э. Манро. *Вестник Тамбовского университета. Серия «Гуманитарные науки»*. 2014. Вып. 8 (138). С. 122–127.
10. Самолюк Д. Вічний двигун нестримного таланту. *Дніпро*. 2014. № 1. С. 118–120.
11. Силантьев И.В. Поэтика мотива / Отв. ред. Е. К. Ромодановская. Москва: Языки славянской культуры, 2004. 296 с.
12. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

13. Степанов А.Д. Чеховские мотивы в рассказах Элис Манро. *Мир русского слова*. 2014. Вып. 2. С. 85–90.
14. Федосюк О.А. Элис Манро: «Людские жизни... – глубокие пещеры, застланные кухонным линолеумом». *Канадский ежегодник*. 2014. Вып. 18. С. 138–144.
15. Carscallen J. *The Other Country: Patterns in the Writing of Alice Munro*. Toronto, ECW, 1993. 581 p.
16. Duncan I. *Alice Munro's Narrative Art*. London: Palgrave Macmillan, 2011. 184 p.
17. Heble A. *The Tumble of Reason: Alice Munro's Discourse of Absence*. Toronto, London, Buffalo, University of Toronto Press, 1994. 210 p.
18. Howells C. Writing by women. *The Cambridge Companion to Canadian literature* / edited by Eva-Marie Kroller. Cambridge University Press, 2004. 283 p.
19. Prabhakar M., Satish K. Venkat. Alice Munro's Stories and Feminism. *Cyber Literature: The International Online Journal – Literature, Humanities & Communication Technologies*. 2011. June. Vol. 4. Issue 1. P. 57–61.
20. Rasporich B. *Dance of the Sexes. Art and Gender in the Fiction of Alice Munro*. Edmonton: University of Alberta Press, 1990. 223 p.
21. Thacker R. *Alice Munro: Writing Her Lives*. Toronto: McClelland and Stewart, 2005. 603 p.

Aleksieieva O. M. REPRESENTATION OF CHILDHOOD IN THE STORIES "DIMENSIONS" AND "FACE" IN A. MUNRO'S COLLECTION "TOO MUCH HAPPINESS"

The article examines the representation of the theme of childhood in the work of the Canadian writer Alice Munro. In this regard, two stories were analyzed: «Dimensions» and «Face», which are part of E. Munro's collection «Too Much Happiness» (2009).

The life of parents before and after the family tragedy is the main meaning of E. Munro's work «Dimensions». Events take place in a large family. The features of the psychological behavior of the main characters – Lloyd and Dory – are predetermined by the presence and then absence of children in their lives. Alternate dimension is the other dimension of the usual values of adults, this is their mastery of a new, changed life. In the finale, the E. Munro makes for reader the privilege of reasoning about the further fate of the heroes. The interweaving of double, antithetical motifs, the dynamics of retrospection, the removal of the author, the psychologism of the depicted, the ambiguity of the title of the work, the open ending are the main components of the poetics of E. Munro's short stories. Through the theme of childhood the writer presents the features of the adult world, its psychological, moral and ethical state.

In E. Munro's story "Face", the theme of childhood is central. The author reveals it in the form of the memoirs of the protagonist. Recalling the main events of his life, the narrator concludes that the most valuable thing in his life is connected with the years of childhood. E. Munro unobtrusively recalls that paintings of childhood of both his own and his children can occupy a certain place in personal life and predefine further behavior. Along with the detailed image of the face of the protagonist and his mental self-portrait, the prose writer creates a kind of gallery of psychological portraits of other participants in the events, due to which the title of the story "Face" acquires polysemy.

Through the poetical features of her stories, the writer provides an author's assessment of the social situation and the status of children. E. Munro invites the reader to deepen his understanding of modernity from another angle (through the theme of childhood in particular), which produces author's creative look.

Key words: *Alice Munro, stories, motive, antithesis, parents, children, the theme of childhood, life, memories, psychologism.*